

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

แม้ว่าสังคมไทย ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมาหลายยุคหลายสมัย แต่สิ่งหนึ่งที่กล่าวได้ว่า ยังคงดำรงอยู่และมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศมาอย่างสืบเนื่องก็คือ “สถาบันทางสังคม” อันประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง รวมทั้งสถาบันศาสนา

อย่างไรก็ตามถึงแม้โครงสร้างสังคม จะประกอบไปด้วยสถาบันที่สำคัญและมีความซับซ้อนมากมาย แต่ว่าแต่ละสถาบันนั้นต่างก็มีบทบาทต่อกลไกทางสังคมในหน้าที่ที่แตกต่างกัน อาทิ สถาบันครอบครัว ซึ่งจัดเป็นสถาบันพื้นฐานของประชาชนทุกคนในการอบรม เลี้ยงดู สถาบันการเมือง อันมีผลต่อการปกครองการดำเนินกิจการภายในประเทศ ให้เป็นไปอย่างสงบเรียบร้อย ภายใต้ข้อตกลงที่ได้กำหนดร่วมกัน ส่วนสถาบันการศึกษานั้น มีหน้าที่โดยตรงในการอบรม บ่มเพาะ และให้ความรู้แก่คนในสังคม และ สถาบันอันเก่าแก่ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อโครงสร้างทางสังคมมาตั้งแต่อดีต นั่นคือ สถาบันศาสนา

จากการที่ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยนับถือ วัดและพระสงฆ์ จึงเป็นองค์ประกอบของสถาบันศาสนาที่มีบทบาทสำคัญมาแต่ครั้งอดีต โดยนอกจากจะมีความสำคัญโดยตรงในแง่ของการประกอบพิธีกรรม และการอบรมให้ประชาชนมีคุณธรรม จริยธรรม การเผยแผ่ศาสนาแล้ว วัดและพระสงฆ์ ยังมีความสัมพันธ์กับรากฐานของชุมชนไทยมาอย่างยาวนาน วัด มิได้เป็นเพียงสถานที่ที่ชาวบ้านมาใช้เพื่อประกอบพิธีกรรมหากแต่วัด ยังเป็นหนึ่งในสถานที่ที่ “ได้รับเลือก” ให้เป็นศูนย์รวมของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ ในการประชุม การตกลงในด้านบุคคลคือ พระสงฆ์ ก็ได้มีบทบาทเพียงแค่การประกอบพิธีกรรมและเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่พระสงฆ์ ยังเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ ศรัทธาและเคารพนับถือ มีอำนาจในการตัดสินใจและเป็นศูนย์รวมความเชื่อถือจากชาวบ้านได้มากกว่าผู้นำในชุมชนคนอื่น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ทั้งนี้เนื่องจาก พระสงฆ์เป็นกลุ่มผู้นำที่มีความผูกพันกับกลไกของรัฐน้อยที่สุด และเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้านในชุมชนมาก ทำให้ชาวบ้านมักยอมรับและเชื่อฟังความคิดเห็น การให้คำปรึกษาต่าง ๆ จากพระสงฆ์เสมอ (ธัญพร พงษ์โสภณ, 2539, น. 7)

ด้วยบทบาทและความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นสถาบันเผยแพร่คำสอนและประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา รวมไปถึงบทบาทในด้านการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน วัดและพระสงฆ์ จึงมีบทบาทหนึ่งอีกด้านหนึ่ง นั่นก็คือ “การพัฒนา” ทั้งนี้ ดังที่กล่าวมาแล้วว่า จากการที่วัดและพระสงฆ์ มีความผูกพันใกล้ชิดกับคนในชุมชน และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อบุคคลในสังคม จึงทำให้ สถาบันศาสนามีอิทธิพลที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ได้โดยตรงมากกว่าสถาบันอื่น แม้จะจริงอยู่ว่า หน้าที่ของการพัฒนาสังคมนั้น ควรมาจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ แต่สถาบันศาสนาก็จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เพราะหากการพัฒนาโดยข้าราชการและรัฐบาลอาจพัฒนาไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ภาครัฐอาจไม่เข้าถึงปัญหาที่แท้จริง เพราะขาดความเข้าใจในพื้นที่ชุมชนนั้นได้ดีกว่าสถาบันศาสนา ซึ่งมีความผูกพันกับชุมชนนั้นมาเป็นเวลานานกว่า (กาญจนา ปุຍพรม, 2540, น. 31) ดังนั้น จึงมีผู้สรุปบทบาทของพระสงฆ์และวัดในอดีตไว้ดังนี้ (สมบุญณ์ สุขสำราญ, 2533, น. 30)

1. เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระเพื่อการฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่สอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมเยาวชนด้วย
2. เป็นสถานสงเคราะห์ ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพและศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนมาอาศัยเลี้ยงชีพ
3. เป็นสถานพยาบาล ที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิรู้ของคนในสมัยนั้น
4. เป็นที่พักคนเดินทาง
5. เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม
6. เป็นสถาบันบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมด
7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัว และความทุกข์ต่าง ๆ
8. เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์
9. เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงาน
10. เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมบอกแจ้งกิจการ
11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะเวลาต่าง ๆ ของชีวิต

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในด้านการพัฒนา อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่ได้กำหนดบทบาทของสถาบันศาสนาในด้านการพัฒนาคน ในส่วนของบทบาทภาคีการพัฒนา ไว้ดังนี้

1. สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น และเป็นศูนย์รวมใจและที่ยึดเหนี่ยวของคนในสังคม โดยปรับรูปแบบการเผยแผ่หลักธรรมให้ทันต่อยุคสมัยและกลุ่มเป้าหมาย ชี้แนะแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตตามหลักธรรม

2. พัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้มีศักยภาพในการจูงใจให้คนเลื่อมใสศรัทธาและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา

3. ผนึกพลังร่วมกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ในการร่วมสร้างคนดีและสังคมดี โดยเน้นสร้างบทบาททางด้านการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกในการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม

นอกจากการกำหนดบทบาทของสถาบันศาสนาในการพัฒนา ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 แล้ว การเน้นความสำคัญของสถาบันศาสนาในการพัฒนา ยังปรากฏอยู่ในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันศาสนากับการพัฒนาคนไทยไว้ว่า สถาบันศาสนาควรมีบทบาทพัฒนาคนเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สถาบันศาสนาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น สถาบันศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการที่จะช่วยกล่อมเกลาและพัฒนาให้คนไทยยึดมั่นในคุณธรรม ขนบจารีต ประเพณีที่ดีงาม (บำรุง สุขพรรณ, 2543, น. 1)

เมื่อสถาบันศาสนามีอิทธิพลต่อคนในสังคม การทำให้บุคลากรของสถาบันมีความน่าเชื่อถือ และได้รับความมั่นใจจากคนในสังคม จึงกลายมาเป็นเรื่องที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญ ซึ่งนำไปสู่เกิดการมุ่งเน้นไปที่คุณภาพบุคลากรของสถาบัน อันได้แก่ พระสงฆ์ เพราะดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ว่า พระสงฆ์ คือบุคคลที่เป็นศูนย์รวมทางความคิดและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคนในสังคม ด้วยเหตุนี้ จึงนำไปสู่การบรรจุบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในภารกิจ 6 ประการของคณะสงฆ์ดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, อ้างถึงใน บำรุง สุขพรรณ, 2543, น. 2-4)

1. ด้านการปกครองคณะสงฆ์
2. ด้านการศึกษา

3. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม
4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
5. ด้านการสาธารณูปการ
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

จากนโยบายของชาติที่เน้นความสำคัญของสถาบันศาสนา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามนโยบายแห่งชาติ ส่งผลให้วัดและพระสงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสงฆ์ที่เป็นผู้นำหรือผู้บริหารคือเจ้าอาวาสจำนวนมาก ได้พยายามพัฒนาวัดของตนเองเพื่อการเป็นสถาบันที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง โดยผลของความพยายามดังกล่าว ได้ปรากฏเป็นรูปธรรมเช่น การได้รับคัดเลือกให้เป็น “วัดพัฒนาตัวอย่าง” จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติที่ว่า วัดนั้นจะต้องสถาบันที่เข้มแข็งที่สามารถช่วยในการพัฒนาสังคมได้ ตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ การจัดให้บริเวณวัดมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม อาคารเสนาสนะมั่นคงเป็นระเบียบ สามารถจัดการปกครองพระภิกษุ สามเณร และศิษย์วัดได้อย่างมีระเบียบ จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม กิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ชุมชน

ในจำนวนวัดที่ได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างจากสำนักงานพระพุทธศาสนา นั้น วัดไผ่ล้อม ซึ่งตั้งอยู่ที่ ตำบล พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ก็ได้รับรางวัลนี้ในปี พ.ศ. 2550 นอกจากนี้ วัดไผ่ล้อม ยังได้รับรางวัลจากหน่วยงานเดียวกัน คือ “อุทยานการศึกษา” ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการสอนพระพุทธศาสนาและขัดเกลาจิตใจของคนในชุมชน และการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม

อย่างไรก็ตามในช่วงแรกที่วัดไผ่ล้อมได้ก่อตั้งขึ้นนั้น วัดไผ่ล้อม ไม่ได้เป็นวัดที่ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปในวงกว้างเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องมาจากว่า จังหวัดนครปฐมมีวัดอยู่จำนวนมาก โดยวัดที่ได้รับความสนใจในแง่ของการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุดก็คือ วัดพระปฐมเจดีย์ ในขณะที่วัดไผ่ล้อมเป็นเพียงวัดธรรมดาทั่วไป มีเพียงพระอุโบสถที่ใช้เป็นเพียงสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมของประชาชนในพื้นที่เพียงเท่านั้น จนเมื่อพระมงคลสิทธิการ (หลวงพ่อบุญ) ได้เป็นเจ้าอาวาส จึงได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้ดีขึ้นและมีการสร้างวัดถุมงคล จนได้รับความศรัทธาและความนิยมจากพุทธศาสนิกชนในพื้นที่มากขึ้น

ต่อมาเมื่อหลวงพ่อบุญได้มรณภาพลงในปี พ.ศ. 2548 และพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ (พระน้ำฝน) ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส ก็ได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ สานต่อจากหลวงพ่อบุญอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความดึงดูดใจและแรงศรัทธาทั้งจากประชาชนในพื้นที่คือภายในจังหวัดนครปฐม รวมไปถึงประชาชนจากต่างพื้นที่ด้วย ด้วยทุนทางภูมิศาสตร์คือ การที่วัดตั้งอยู่ใจกลางเมือง การเดินทางไปมาสะดวก และเป็นทางผ่านก่อนที่จะไปถึง วัดพระปฐมเจดีย์ รวมทั้งการที่ได้

บูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถให้สวยงาม วิจิตร จึงเป็นหนึ่งในช่องทางที่ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากขึ้นเรื่อย ๆ และหลังจากนั้นก็ได้มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารในด้านต่าง ๆ จนวัดเป็นที่รู้จักของผู้คนทั่วไปมากขึ้น

นับตั้งแต่นั้นมาวัดไผ่ล้อม จึงกลายเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของจังหวัดนครปฐม ซึ่งความสำเร็จดังกล่าว ยังสอดคล้องวัตถุประสงค์ของนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปี 2551 ที่ต้องการรณรงค์ให้สถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมรดกแห่งแผ่นดิน (Land of Heritage and History) รวมไปถึงความสำเร็จจากการที่วัดไผ่ล้อมได้รับการคัดเลือกจากโครงการ “ครอบครัวสุขสันต์กับบริการ ชสมก.” ให้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวในเส้นทาง ไหว้พระ 9 วัด จ.นครปฐม ซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้วันอาทิตย์เป็นวันครอบครัว (Happy Family Day) และสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันนักขัตฤกษ์ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2006) ยิ่งไปกว่านั้น วัดไผ่ล้อมยังเป็นหนึ่งใน 9 วัดของโครงการการศึกษาเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวพุทธบูชาไหว้พระ 9 วัด ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครปฐมอีกด้วย

นอกจากการได้รับรางวัลอันเป็นเครื่องหมายของการผ่านเกณฑ์ในการพัฒนาวัดให้ตรงตามนโยบายของชาติและเป็นสถานที่ท่องเที่ยววิถีพุทธแล้วนั้น วัดไผ่ล้อมยังเป็นสถานที่ที่พึงทางใจได้อย่างชัดเจนของพุทธศาสนิกชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งก็มีจำนวนพุทธศาสนิกชนเดินทางมายังวัดอย่างสม่ำเสมอ อีกปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ระดับทางสังคมของกลุ่มคนที่มาวัดนี้ เป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางด้านสังคม โดยประชาชนที่เดินทางมายังวัดไผ่ล้อมนั้น เป็นกลุ่มคนจากวงการต่าง ๆ ทั้ง วงการเมือง วงการแสดง ไปจนถึงประชาชนทั่วไป ทั้งในและนอกพื้นที่จ.นครปฐม

จากที่ได้ประมวลภาพของวัดไผ่ล้อมจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้เห็นได้ชัดว่า พระเจ้าอาวาสในฐานะของสื่อบุคคลของวัดไผ่ล้อมทั้งหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝนนั้น ได้มีการพัฒนาวัดไผ่ล้อมมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนานั้น เป็นการพัฒนาควบคู่ไปทั้งทางด้านจิตใจและด้านถาวรวัตถุ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลในเบื้องต้นนั้น พบว่าในฐานะสื่อบุคคลของวัดไผ่ล้อมนั้น มีการใช้การสื่อสารผ่านสื่อบุคคลที่เป็นทั้งในการสื่อสารระหว่างบุคคลกับพุทธศาสนิกชนที่มาวัด รวมทั้งการสื่อสารกับพระสงฆ์อื่น ๆ เพื่อการบริหารจัดการวัดไผ่ล้อม

นอกจากความโดดเด่นของสื่อบุคคลอื่นได้แก่ พระเจ้าอาวาสทั้งสองรูปแล้วนั้น การสื่อสารจากวัดไผ่ล้อม ยังมีการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ อีกเพิ่มขึ้นเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัดไผ่ล้อม ทั้งทางสื่อเฉพาะกิจและสื่อมวลชน เช่นจากรายการโทรทัศน์ ซึ่งยังคงแพร่ภาพอยู่ถึงปัจจุบัน

ได้แก่ รายการคิดดี ทำดี ออกการอากาศทางสถานีกองทัพบกช่อง 5 การจัดทำเว็บไซต์ ได้แก่ www.watpailom.org ป้ายคัทเอ้าท์ขนาดใหญ่ โปสเตอร์ จัดทำซีดีเพลงโดยร่วมกับนักร้องที่มีชื่อเสียง คือ คุณพลพล พลกองเส็ง แผ่นพับ การลงคอลัมน์หนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ หลวงพ่อพูลและพระน้ำฝน ในฐานะสื่อบุคคลของวัดไผ่ล้อม ยังต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาชุมชนใกล้เคียง ซึ่งได้แก่ “ชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม” โดยทางด้านการศึกษามีการจัดตั้งโรงเรียนวัดไผ่ล้อม พูลประชาอุปถัมภ์ เพื่อเป็นโรงเรียนสำหรับเด็กในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งการตั้งศูนย์ส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมวัดไผ่ล้อม เพื่อให้เยาวชนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์กับการเรียนวิชาเสริมต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย เป็นต้น

ความโดดเด่นการสื่อสารด้วยสื่อบุคคลจากวัดไผ่ล้อม ที่สามารถพัฒนาวัดไผ่ล้อมได้มาโดยตลอด ทั้งในด้านการดำรงบทบาทการเป็นสถาบันศาสนาเพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอนคุณธรรม และการให้การศึกษาแก่ประชาชน การพัฒนาชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม ไปจนถึงการเป็นแหล่งท่องเที่ยวในทางพุทธศาสนาตามนโยบายของรัฐ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าวัดไผ่ล้อม มีการใช้สื่อบุคคลในกลยุทธ์การสื่อสารด้านต่าง ๆ อย่างไร โดยด้านการสื่อสารที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญนั้น เป็นการศึกษาสื่อบุคคลในด้านการสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัด การสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสื่อสารภายนอกวัด โดยการสื่อสารทั้ง 3 ลักษณะนี้ เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้วัดไผ่ล้อมมีการพัฒนาเกิดขึ้น ซึ่งการศึกษานี้จะศึกษาทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ จนสามารถสร้างผลักดันให้วัดไผ่ล้อมกลายเป็นวัดที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมากเช่นปรากฏในปัจจุบันได้

ปัญหานำวิจัย

1. การสื่อสารของพระเจ้าอาวาสทั้งพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ มีการเลือกใช้กลยุทธ์การสื่อสารอย่างไรเพื่อพัฒนาวัดไผ่ล้อมให้ประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านการจัดการภายในวัด การเป็นสถาบันเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์วัดไผ่ล้อม และการพัฒนาชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม
2. ประชาชนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม มีความคิดเห็นอย่างไรต่อการทำหน้าที่ของสื่อบุคคลของเจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม ในการพัฒนาชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ในฐานะสื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการจัดการภายในวัดไผ่ล้อม
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ในฐานะสื่อบุคคลในการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาบทบาทของพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ในฐานะสื่อบุคคลในการสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อมที่มีต่อพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ในฐานะสื่อบุคคลในการพัฒนาของวัดไผ่ล้อม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีสื่อบุคคลของ เจ้าอาวาส วัดไผ่ล้อม จ. นครปฐม 2 รูป คือ พระมงคลสิทธิการหรือ “หลวงพ่อพูล” และพระครูปลัดสิทธิวัฒน์หรือ “พระน้ำฝน” ในการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อม โดยเป็นการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของพระครูทั้ง 2 รูป ในด้านการจัดการภายในวัด การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสื่อสารภายนอกวัดไผ่ล้อม และความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อวัด ในช่วง พ.ศ. 2545-2552 โดยเริ่มที่หลวงพ่อพูลเป็นเจ้าอาวาสในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสช่วง 3 ปีสุดท้าย ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ ได้แก่ในระหว่างปี พ.ศ. 2545-2548 โดยสาเหตุที่ต้องทำการศึกษาภายในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้น เนื่องจากจากการเก็บข้อมูลในขั้นต้น ช่วงปี พ.ศ. 2545-2548 เป็นช่วงระยะเวลาที่วัดไผ่ล้อม เริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้น สืบเนื่องจากการปรากฏข่าวของวัดไผ่ล้อมที่มีในสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ได้รับความสนใจจากพุทธศาสนิกชนมากขึ้น และมีความเป็นไปได้ในการเข้าถึงข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวค่อนข้างมาก ซึ่งหลังจากที่หลวงพ่อพูลมรณภาพ พระน้ำฝนก็ได้รักษาการเจ้าอาวาสและดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสมาจนถึงปัจจุบัน ขอบเขตการศึกษาจึงอยู่ภายในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

นิยามศัพท์

1. **กลยุทธ์การสื่อสาร** หมายถึง ความสามารถด้านการสื่อสารของพระครูมงคลสิทธิการและพระครูปลัดสิทธิวัฒน์ในการใช้ความรู้เกี่ยวกับการใช้รูปแบบ วิธีการสื่อสารในสถานการณ์หนึ่งได้อย่างเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย

1.1 การสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic communication) คือ การที่ผู้ส่งสารใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ผู้รับสาร การกำหนดวัตถุประสงค์ ความเข้าใจในบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งประกอบถึงการใช้กลยุทธ์ย่อย ๆ ต่อไปนี้

1.1.1 กลยุทธ์การกำหนดเนื้อหาสาร (message strategies) ได้แก่วิธีการกำหนดเนื้อหา หรือการนำเสนอเนื้อหาในการสื่อสารทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคลและการสื่อสารผ่านสื่อ ได้แก่ เช่น การเร้าอารมณ์หรือความคิด การกระตุ้นให้กังวลหรือเฟลิดเฟลิน การเร้ามวลชนหรือบุคคลเฉพาะตัว การกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ขัน หรือกระตุ้นให้คิด การเสนอข้อมูลด้านเดียวหรือข้อมูลสองด้าน การเสนอสารโดยตรง หรือโดยอ้อม การสรุปประเด็นตอบสนอง หรือประเด็นให้คิดเอง และการกระตุ้นซ้ำ ๆ หรือการให้ข่าวสารเพียงครั้งเดียว

1.1.2 กลยุทธ์การเลือกสื่อ (media strategies) หมายถึง วิธีการกำหนดประเภทของสื่อและเครื่องมือในการสื่อสาร เพื่อให้บังเกิดผลทางการสื่อสารมากที่สุด ในที่นี้หมายถึงบรรลูเป้าหมายเพื่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อม ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การเลือกสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ดี การเลือกสื่อที่เหมาะสมกับงบประมาณหรือทรัพยากรที่มี การเลือกสื่อที่เหมาะสมในการเนื้อหา การเลือกสื่อที่เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ และ การเลือกสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาร

1.1.3 การใช้สื่อบุคคล หมายถึง การสื่อสารโดยใช้บุคคลเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร โดยใช้คุณสมบัติของสื่อบุคคล เช่น ความน่าเชื่อถือ ความยืดหยุ่น รวมไปถึงการนำเอาอิทธิพลของสื่อบุคคลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดมาใช้

1.1.4 การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การใช้เครื่องมือทางการประชาสัมพันธ์มาเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทางวัด ซึ่งในงานวิจัยนี้จะให้ความสำคัญที่ใช้เครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเป็นหลัก

1.2 ทักษะการสื่อสาร (Communication skill) คือ ทักษะของสื่อบุคคลที่จะนำกลยุทธ์การสื่อสารไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ ทักษะการพูดโน้มน้าวใจ การให้คำปรึกษา การอ่านใจ ซึ่งการใช้ทักษะการสื่อสารนี้ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความสามารถส่วนบุคคล โดยในที่นี้ยังได้หมายถึง การใช้การสื่อสารเชิงวัจนะและอวัจนะ ซึ่งเป็นสื่อสารที่ผ่านคำพูดทั้งการสื่อสารที่

ตรงไปตรงมาและการสื่อสารโดยอาศัยการตีความของผู้ฟัง รวมถึงการสื่อสารที่ผ่านการแสดงออกทางสีหน้าท่าทางต่าง ๆ ประกอบด้วย

2. **การพัฒนา** หมายถึง การพัฒนาภายในสมัยของหลวงพ่อบุญและพระน้ำฝน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้แบ่งการพัฒนากออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

2.1 การพัฒนาวัดไผ่ล้อม หมายถึง การทำให้วัดไผ่ล้อมมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การจัดการภายในวัดไผ่ล้อม เช่น เรื่องของการปกครองพระสงฆ์ การดูแลความเรียบร้อย เป็นต้น การทำหน้าที่ของสถาบันทางศาสนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมไปถึงการเผยแพร่ข่าวสารต่าง ๆ ของวัด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้วัดเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไปมากขึ้น

2.2 การพัฒนามนุษชน หมายถึง การทำหน้าที่ของวัด เพื่อเป็นสาธารณประโยชน์แก่คนในชุมชน เช่น ด้านการศึกษา การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่คนในชุมชน การพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยอาศัยหลักธรรมสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง อันเป็นการพัฒนาตามแนวพุทธ

3. **ชุมชน** หมายถึง ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้วัดไผ่ล้อม หรือที่เรียกว่า “ชุมชนหน้าวัดไผ่ล้อม” ซึ่งอยู่ภายในบริเวณ 500 เมตร จากวัดไผ่ล้อม โดยมีการทำกิจกรรม หรือมีการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับวัดไผ่ล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. **พุทธศาสนิกชน** หมายถึงประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธที่ได้เดินทางมาเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดไผ่ล้อม โดยเป็นประชาชนที่เคยเดินทางมาร่วมกิจกรรมตั้งแต่ในสมัยหลวงพ่อบุญและประชาชนที่เดินทางมาร่วมกิจกรรมจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ภายในระหว่างปี พ.ศ. 2548 ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. 2552 ทั้งที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่น ๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ทราบปัจจัยด้านกลยุทธ์การสื่อสารของสื่อบุคคลที่มีผลต่อการพัฒนาวัดไผ่ล้อมให้ประสบความสำเร็จอย่างไร อันจะเป็นเป็นแนวทางในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อพัฒนาวัดอื่น ๆ ตามแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายทางภาครัฐต่อไป

2. ผลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ในส่วนของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาให้สถาบันทางศาสนา คือ วัดและพระสงฆ์ในสังคมไทย มีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทยมากขึ้น